

ערב לזכרו של שופט בית המשפט העליון צבי ברנזון ז"ל

ביום חמישי 20.12.12 יערך ערב לזכרו של שופט בית המשפט העליון צבי ברנזון ז"ל
במסגרת הכנס השנתי של העמותה למשפט צבורי 2012 שיתקיים במלון דניאלים
המלח וידון בסוגיות אקטואליות במשפט הציבורי.

במחשב הפתיחה של הכנס שימוקדו לזכרו של השופט צבי ברנזון ז"ל ישתתפו:

ניסיה העמותה – אליהו מצא, המישנה לניסיה (בדימוס)

ניסיה בית המשפט העליון – השופט אשר גרוניס

שר המשפטים – פרופ' יעקב נאמן

הניסיה (בדימוס) של בית המשפט העליון - פרופ' אהרון ברק

וער"ד אסף ברנזון – כיום המשפחה.

HAIM BERENSON,

LAW OFFICES

חיים ברנזון

משרד עורכי דין

הבצלת השרון 60, הרצליה פיתוח 46747 טלפון: 09-9568339 פקסימיליה: 09-9609129

60 HAVAZELET HASHARON ST., HERTZELIA FAX: (972) 9-9509129 TELEPHONE: (9) 9568339

Website: www.berenson-law.co.il

E-mail: mail@berenson-law.co.il

HAIM BERENSON, ADVOCATE

ASSAF BERENSON, ADVOCATE

MICHAL ZILONI - HADAD, ADVOCATE

BETTY AMIR, ADVOCATE

MICHAL FREEDMAN, ADVOCATE

YAFIT YAHUD, ADVOCATE

15.12.12

חיים ברנזון, עורך דין

אסף ברנזון, עורך דין

מיכל זילוני - חדד, עורכת דין

בטי אמיר, עורכת דין

מיכל פרידמן, עורכת דין

יפית יהוד, עורכת דין

לכבוד

חברי העמותה למשפט צבורי

משתתפי הכנס השנתי 2012

במלון דן ים המלח

נכבדי,

הנדון: טיוטת מגילת העצמאות וביצת קולומבוס

לקראת מושב הפתיחה של הכנס השנתי שהעמותה למשפט צבורי הואילה לכבד בו את זכרו של ראש משפחתנו, השופט צבי ברנזון ז"ל, הננו מצרפים שני מסמכים:

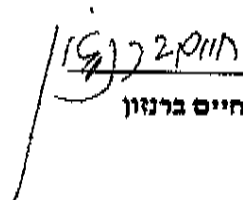
טיוטת מגילת העצמאות

מסמך יסוד הסטורי במשפט הצבורי בישראל שערך צבי ברנזון ביום 9.5.1948, חמישה ימים בלבד, לפני קום המדינה. טיוטה ראשונה זו הוכנה תוך כ-48 שעות, לבקשה דחופה של שר המשפטים, מר פנחס רוזן, מבלי שניתנו למנסח הנחיות ומבלי שהיו לו דוגמאות. הטיוטה שמשה בסיס מרכזי לנוסח הסופי של ההכרזה ועברה כמה שינויים, בעיקר של מר דוד בן-גוריון¹.

ביצת קולומבוס – החוש המיוחד של השופט ברנזון

כותרת דברי ברכה והערכה שנשא השופט מישאל חשין לכבוד השופט ברנזון צבי בחייו, בשנת 2000, לרגל הוצאת הכרך השני של ספר ברנזון: "בני סברה".

בכבוד רב,

חיים ברנזון

אסף ברנזון

¹ פרטים על גלגולי הטיוטה בספר ברנזון-דן יחיד (נבו- הוצאה לאור) עמ' 100-91.

צבי ברנזון

הג' דה מרכוס בית הרון-אל-דשר 18
תלביה, ירושלים 92233
טלפון 02-632483

251 הקר סגמ

[Handwritten signature]

חזון נביאי ישראל ואבי הציונות המדינית, תאודור הרצל ז"ל, חזון העקרונות של מגילת האומות המאוחדות.

טודי
9.5.48

מנהלת העם
מחלקת המשפטים

האגף

הכרות העצמאות
של המדינה היהודית

בזכות הקשר ההיסטורי והמסורתי הבלתי מנוק של עם ישראל לארץ-ישראל, ובזכות העמל וההקרה של חלוצים, בתיים ומנינים, שהפריחו את שפמת הארץ וזכוה כחודש כביתו הלאומי של העם היהודי,

ובהתאם לדעון מצפון האנושות, שבא לידי ביטוי בהצהרת בלפור, במנדט על ארץ-ישראל מטעם חבר הלאומים, ובהחלטת עצרת האומות המאוחדות מיום ט"ו כסלו תש"ח (29 בנובמבר 1947) בדבר הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל;

ולאחר שמלך בריטניה המיח מידו את המנדט על הארץ הזאת, ונטש את דאחריות לשלטון בה,

ולמען השיר את מארה הגולה של העם היהודי חלוחת ברוח במיעוט בכל מקום, וכדי לקבץ את חוזרי העם, ולהבטיח לו חיי עבודה ויצירה, חרות ועצמאות.

אנו מועצת העם, נכרי התנועה הציונית והישוב היהודי בארץ-ישראל, המכונסים כאן במעמד היני, סכרזים בזאת על הקמת מדינה יהודית חומשית וריבונית בקבולות, שהותו בהחלטת עצרת האומות המאוחדות על כל הזכויות והסמכויות אשר חוקי הטבע ומשפטי הימים הקיים למדינה עצמאית.

שם המדינה יהיה...
מדינה גהיה מדינה דמוקרטית, חומשית לגלית יהודים, מדינת חרות, צדק ושלום, ברוח

אנו מכרזים, כי מהיום ועד להקמת שלטונת סרזים על-פי החוקה, אשר תאושר על-ידי אספה מכוננת של המדינה היהודית, ונהיה מועצת העם למועצת ממשלה זמנית, וכידה יהא מלוא שמכות החקיקה והשלטון במדינה, חובת השמירה על בטחונת, וההגנה על שלמותה ועצמאותה.

אנו קוראים לערבים, אורתי המדינה היהודית, ליטול חלק בבנין המדינה, מושיטים יד שלום ואהבה לעמי הארצות השכנות, ומחים אל עמי העולם להכיר בנו כחברה שוות-זכויות וחובות במשפחת העמים.

בל תושבי המדינה נדרשים לשמור על השקט והשלום, והם מצויים בזה לאיית ולהישמע למועצת הממשלה הזמנית ולרשויות, שתוקמנה על-ידה, ולשתף פעולה איתן.

ובבטחנו בצור ישראל המו חוקמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזתנו זו, בה על אדמת ארץ-ישראל, זרים הזה, אור ליום ז' אייר תש"ח (15 במאי 1948).

(חתימות ל"ז חברי מועצת העם)

ספר ברנגזן

כרך שלישי

גרלל

עורכים

אהרן ברק ודניאל ברנגזן

נכד הוצאה לאור

צבי ברנגזן ביקום הולדתו דה-94, 1.2001, ארכיטקט ימים לפני פטירתו

ביצת קולומבוס

גמאת

מישאל חשיין

משפחת בנדון זיסקינד פכרוביץ

רדמי שאני אחד היתירים כאן שוכיחי לזימן תלמידו של השופט בנדון במקולטת למשפטים ונוסף על כך הופיעתי לפניו בבית המשפט. ענה אני אמר להחמיל את הפאה השלישית ולהחיל את ההלכה שהוא קבע לעת שבתו בבית המשפט העליון. ימים טובים הניעו, ימים שבהם אמר אני לדבר על השופט בנדון, אחד השופטים שהיה מבעלי הבית העיקריים שלי שעה שהופיעתי בבית המשפט העליון. והיו אלו מיטב שותחי.

כדי להכין את עצמי לדבר דברים היזם, ללא את מקומו של חברי יצחק זמיר, קראתי כל מה שהשופט בנדון כתב על עצמו. קראתי כל מה שאחרים כתבו עליו. ואמת ניתנת להיאמר, שקשה לחרש כיוון שכולם כבר אמרו את הכל. ומתוך שפטור בלא כלום אי אפשר, אמר גם אני משהו.

השופט בנדון אמר על עצמו שוב ושוב – הוא מעולם לא התמייך הורמנות לומר זאת – כי אין הוא דואג עצמו חכם משפטים. בקיצור ובלשון פשוטה: אני יודע משפטים. השופט בנדון גם מזכיר אמירות של שופטים אלה ואחרים כי שופט טוב אמנם צריך לדעת גם משפטים, אבל בעיקר חייב הוא לדעת את כל ההוכחות האחרות. אם זו האמת, הייתי הוצה לברך כל בוקר: בדרך שלא עשיתי חכם משפטים, מי ייתן ולא יעשני חכם משפטים. כי אם היה חכם משפטים שמעוה בימי תלדי; חכם משפטים במזכונה האמיתי והצמוק של המילה; חכם משפטים המעיר על עצמו כי אין הוא חכם משפטים; היה זה השופט בנדון.

* שופט בית המשפט העליון (בדימוס). דברים שנאמר לכבודו של השופט צבי בנדון בחודש מאי לשנת 2000, לדגל הוצאת "בני קפנה" והכד השני של "ספר בנדון".

ככלל עילה על דעתי שהיה יכול להיות אחרת. והצדק – לאחר שגילה את העיקר שבצדק – לא היה רק נו לוגי. היה זה עשור אחר עשור ענן שהולכו לפני כל העת. מושג הצדק שמש תכופות בפסקין של השופט ברנון, ולא פעם הוא עמד עליו את חמתם של הפוזצורויליטיסם. שוב ושוב הזכיר את מיטת טרום באמרי שהמוצדוודד אינה מיטת טרום שמקצצו את דגליהם של האורכים ומארכים את רגליהם של הנמוכים. ולאחר שהשופט ברנון, בשכל ישר ובצדק, מצא את מה שמצא, מצא את המסמך, כאנו את החירו ויצרנו את הולקטריזצו ואת הכללים. הוא גילה לנו את אבני היסוד, ואנחנו פירשנו אותם ויצרנו את משפט היוזמים. כאותם כללים פשוטים בעולם באותם אבני היסוד שציינו.

פסקי הדין הראשון של השופט ברנון, בכל שידוע לי – סכל מקום, בין הפסקים הראשונים שכתב – היה פסקדין בענינו של פלוני שפורסם כפי"ד ח'. אותה עת הייתי חבר של אילה ברנון, בחג של השופט ברנון, ואני זוכר שבהיחתי בבימה בא השופט ברנון, שהו אך מונה שופט ביהד המשפט העליון, ואמר: אילה, אני רוצה לקרוא לך פסקדין ותאמרי לי את דעתך עליו. בנינו ובמחיתות שלו. לא נתן את דעתו על נוכחותו של אדם זו בבית. ואני ישבתי ושמעתי את פסקי הדין יחד עם אילה. הוא קרא את פסקי הדין בקול רם, ואילה אמרה שלדעתה זה פסקדין לא דע. באחת מקורה הוצא צו גירוש נגד פלוני, והמשטרה ניצלה את ההורמונת הקידה את ארמו פלוני בחמש של ידגול ובעבודות פלילות נוספות. טיפן פלוני לאחד מבין כי צו הגירוש בטל, ועל כך אמר השופט ברנון: אפשר שמלכתחילה הוצא הצו באמת ובתמים כדי לגרוש את פלוני, אך השימוש בצו לאחד מבין היה שימוש שלא כרין הואל המשטרה עשתה שימוש בצו כאמצעי להתקת אותו פלוני במעצר להשלמת הקידות המשטרה נגדו בעבודות ידגול וכרוא באלה. צו הגירוש שימש אפוא מטוואה להתקת הפלוני במעצר לזמן בלתי מוגבל, למטרה שהמשטרה לא טרחה להשיגה בדרך החקיקה, דוהיני לבקש מבית המשפט צו מעצר עד לסיים החקירה. הטיף השופט ברנון רקצ כי אין אנו מחסיים לזמד שצו גירוש או מעצר אשר נראה על פניו כשטרה ביום הוצאתו, נעשה פסול, מאבר את התקפו, אם לאמהם של זברים מותרק כמעצר במעצר שלא לשם גירוש כי אם למטרה אחרת, או אם מנכת שהשלטנות הממונים על ביצוע הגירוש אינם נוים, ואינם נוקטים יעילות וריווח לביצוע הגירוש. אם נקיים את צו הגירוש, קבע השופט ברנון, עלולה

1 | ביי"פ 199/53 פלתי נ' שד הפנים, פ"ד ת 243.

מששב קולומבוס מוגילי אמריקה, כך מספרת האגדה. ערך מילן ספור מיטה גדולה ללבווד וחזיק אליה כמובן את כל השדים והחוזים. אלה באו כמובן עם כל הקורטוטאות שלהם – כך אני מניח, כי לא נכחתי כאחת אידוע, ומכל מקום, הרי עבר זמן רב מאז בוויחם במסיבה דיכול הכול על קולומבוס, והזעה הכלליה, וייתה כי גליות אינו גילוי גורל במיתו. באמה חוכמה גדולה, אמר, נטע להוד והוגיע לאמריקה. באמה מצאה גרולה. או מה אם הוא גילה את אמריקה? לכל אחד מאתנו זה היה קורה. קולומבוס שמע את הבריש והשיב עליהם: נכון, אותם צורקים. כולכם צורקים, ובהמשך לקח ביצה, החקיקה בין האגודל לאצבע המורה של יו ימיני ואמר לנוכחים: רבתי, ואו ביצה זו האצבע משוחז מכם יצול להעמיד את הביצה על ראשה או על זנבה? ויש כולם נעמבוך לא הצליח. הביצה התגלגלה מצד אל צד וסידבה לעמוד על ראשה או על זנבה. עכשיו ראו, אמר קולומבוס לנוכחים. נטל את הביצה, ובעוד כולם קוראים בקול: נו, ראה אותו, הבה ביצה על השולחן, וראו זה פלא – הביצה עמדה ללא נוע, חכם גדול, אמר והכול, לא אמרת שאפשר לשבור את הביצה. אמרתי שאי אפשר? הטיב קולומבוס. יש רסטיה נוספת על האידוע כנגד האודסיה שקורם לכן בישראל קולומבוס את הביצה ובהיותה ביצה קשה הקיש בה על השולחן ועור.

לא הבאתי לכם את משל ביצה קולומבוס, משל שכולכם בודאי שמתים עליו קודם לכן, אלא לעיינו של השופט ברנון. וכל כך למה? משום שמה שארע בארצות קולומבוס אופייני לשופט ברנון. הנה היא שאלה משפטיה קשה שאיך יודע יודע לפרוה, ואתה מתלבט ומחלבת. הביצה מתגלגלת מצד אל צד. ומשומצא פחדו, בריעבר, אתה אמר: נו, הרכמה גדולה, נו, בודאי, אבל זה רק בריעבר. מראש איך יודע את הפתרון. וזה היה החוש המיוחד של השופט ברנון, שבאינסטינקט מולד או נרכש שהיה חברי בו עילה ביצו לגלות מה שהיה נסתר מאחרי, ומשיגילה מה שגילה אמר הכול: נו, באמה, ביצה קולומבוס, ברוך להלוטין, כל אחד היה מגלה את זה. אבל עוברת היא שאישי לא גילה זאת קודם לכן. היה לו לשופט ברנון חוש מופלא, חוש נסתר, של מי שאינו חכם משפטים, כלשונו. חוש לגלות רברים שחכם משפטים אינו מסוגל כנראה לתפוס. אבל כמי שלא היה חכם משפטים, כרבתי, ידע השופט ברנון לתפוס את העיקר, את חוקי היסוד, את אבני היסוד, את הפשטות שבקיום, את העיקרים השולטים בטבע המשפט. היה לו לשופט ברנון חוש נסתר, חוש שיש דין לפי שאינו חכם משפטים, הישר. פשוט וצורק, כלי החתכמיית. אכן, פסקין של השופט ברנון פסקים חכמים הם כביצתו של קולומבוס, עד שתקרא את הפסק כולו איך יודע לאן יילכו רגליו. יש פנים לכאן ולכאן. קראת את הפסק ואתה אומר לעצמך: והרי לא היה יכול להיות אחרת. כיצד

דבר רומה היה בפרישת דיונוג'ן, שעה שהשושט בדגון החילי הלכות שעור אותה עת החלו על אקסים אינדיווידואליים גם על חקיקה משנה, חקנות כלליות, אמר השושט בדגון כי אם לקח חקיקה משנה כאינדיווידואליות, יש לדאוג ואת הכוונה מסמכות ולהורות על כגלות החקיקה. בנמה הייתה זו החלטה מהפכנית, מהפכנית ממש ביצנת אלה כל הלכות שנה א' לא יבין כיצד היה יכול להיות אחרת. לא כך היה בזמנו. ובמסודות המשפטיים, כפי שמקובל לומר, הכול ריכז על הילכה דיונוג'ן. חזא את הילכה בדגון, חזא מה שהוא עשה, והפך את הקצוה על פיה, וכי יודע לאן עור נגיע. ואילו היום הלכה דיונוג'ן אליף בריית היא ועל פיה ישק דבר. ביצנת קולומבוס, כך גם החלטות של השושט בדגון בנושא דת ומדינה. כי החלטות בנושא דת החלטות הן בקנה מידה ארצי ולא בקנה מידה מקומי. כי שאלות אלו, שאלות של דת ומדינה, חייבות למצוא פתרון בתקיקה ראשית. שר ביצנת קולומבוס שנואספה אל סל הביצים של השושט בדגון. רק לאחרונה החלנו הלכה זו על עתידה שהוגשה לכית'המשפט. כפי דיונוג'ן לא היה זה אלא גריף, חרש שנטמן באדמה. לימים הגן גרין, צמח צמח, הצמח היה לנין, והעץ גדל והפך רחב נף, וכך, כהיום הזה, הדהכנו את ההלכה לגבי ניסו לצח"ל, ששר הביטחון אינו יכול לפטור אלפים אלפים משירות בצח"ל, שכן סמכות זו ניתנה, אם בכלל, רק לכנסת. אמת נכון הדבר: השושט אלשן אמר כבר קודם לכן, בנושא דת ומדינה, רבנים רומים, אך השושט בדגון הדתיק את הדוקטרינה והעמיד אותה על רגליה האיתנות.

זהו אמנם היה המיוחד שכשושט בדגון. הוא ראה את הדברים ממערף הזשר, לא מוחלית החלטה זו הלטה. הוא החזרם מעלה מעלה, וכשארם נמצא כמדומים ידע הוא היכן מצויים הימים, כיצד חורמים החלים ובאיזה און ושניף. רואה הוא את הגבולות שבין הימים והבישות, כל אלה אינן יכול לדאוג אם אתה נחמל על הקרקע. השושט בדגון המריא מעלה מעלה וכך ידע כדויק את מצוה הנמד ומבואג, את נמד הנילום, את הנילוס הכתול, את הגמגם ואת חידדן. ושוב: ביצנת קולומבוס, מראש אינך יודע, וכדיעבר אתה אומר: והרי אין דבר ששושט מזה. הרי לא יכול להיות אחרת. והרי זה ממש כלל טבע. שדבר נופל מלמעלה ולא מלמטה למעלה.

- 3 ע"א 311/57 חזקין המשפטי לממשלה ג מ. דיונוג'ן ושו"ת (שיט) בע"מ, פ"ד ת 1026.
- 4 בג"ץ 3267/97 דב"ט, פ"ד נב(5) 481.
- 5 בג"ץ 122/54 אקסל ג עקריית תניה, פ"ד ת 1524.

חידתם של אשים בארץ ליהודת בסכנה מוחשית משום שכמסורה של צו גידוש, צו שכשילעצמו אפשו צו חוקי הוא, וכלל השלטנות להחזיק אדם בלא הגבלת זמן. כך נולדה דוקטרינה במשפט ישראלי, הלא היא הדוקטרינה של האקט המוסורי. השושט בדגון דבר לחומר. הוא הבחין בשימוש לרעה בצו גידוש שהוצא. הוא אמר לעצמו: אתה אומר לי צו גידוש, אז הגיש אותו. מה אתה מוצא את הצו עכשיו למטרה אחרת? הנה היא הדוקטרינה של האקט המוסורי והמוטיבציה הפסולה. ער אותה עח לא דייקה דוקטרינה מעין זו במשפט ישראלי. השאלה שנושאלה בדרך כלל הייתה אם הצו היה לכאורה צו חוקי אם לא. חוקי על פניו או לא חוקי על פניו. לא גידשה כומן? גרש אתה עכשיו? ואלים השושט בדגון אמר: שהצו בפ"ל אלא אם פלוגי מנהוג במשפט בדגון לענין אחי. וכמו שאמרת, באנו את לאחד מכן, החלמלרים של השושט בדגון, ויצרנו את הדוקטרינות של האקט המוסורי ושל המוטיבציה הפסולה. הוא גילה את אבן היסוד ואף נתן לה את שמה: האקט המוסורי.

כך היה גם במרשח לדוכיין ג המפקה על המונוהל, פרישה המוכרת כמורן לכלות. לפי מאתנו שאיום משפטיים אספר שהיה נמכה על המונוה אשר אסר על מכירת בשר חודר במקומות מסוימים בארץ. מה היה למפקה על המונוה שאסר על מכירת בשר חודר? המוטיבציה הייתה גלדה על פני הדברים, והיא מוטיבציה הקיימת בימינו אף הים: החוד הוא שיקן גניע היחודי, ומילא יש לאסור על מכירת בשר. איסור של המפקה על המונוה למסור בשר חודר היה צו מוטיבציה, צו כללי, צו הקצות, ועליו אמר השושט בדגון: אם המוטיבציה בהצאת הצו הייתה פסולה, פשוט ובדוד שאין לפעול על פי הצו, והנה המפקה על המונוה ויחנה סמכות בידו לחלק מונוה בין חושבי הארץ, אבל לא למייעת מכירתה של בשר חודר, ומכאן פסלותה של הצו. הנה שוב הדוקטרינה של המוטיבציה הפסולה. משהבנת את הדברים לעומקם אתה אומר לעצמך: ודאי שכן צריך להיות הדין. בל"ה קולומבוס. כאן גם, דרך אגב, נולדה דוקטרינה של חום חלב הדוקטרינה שהיא, אישור, הדוקטרינה החשובה ביותר בימינו במשפט המונולי, במשפט החוקי וגם במשפט הדתי. כאן נותרה אכן השינה החשובה ביותר לדוקטרינה חום הלכה וגם השושט בדגון אף דיבר עליה במפורש: אתה פועל שלא בחום לב אמר לבצל הדשה המוסמכת. הוא קרא לדוקטרינה בשמה, בדחל בחן הקטנה.

- 2 בג"ץ 98/54 פ"ד י 401.

על החלוצים, הוא שאמרת: ולוואי שלא עשונו חכם משפטיים. לזנא שלא עשנו חכם משפטיים וכן אוכל להטיל ביצי קולומבוס.

דרך אגב, כדן ההמצאות במשפט שפיזר בפנינו על ימינו ועל שמאל ידע השופט ברונוויז ניצב לטעם עשבים שונים ששורשן במשפט האנגלי ובמנו ודמו אלו. כך למשל לעניין החלכה שבתי-משפט גבוה לצדק לא ניטל הלכה של טריבל מינולי אלא אם כן מצא בהחלטה טעות גלויה על פניה, אמר השופט ברונוויז: על מה אתם מדברים: על הלכה מן המאה ה-16 או מהמאה ה-17 במשפט האנגלי? טעות גלויה על פני ההחלטה? מה שייכת ה"גלויה" על פני ההחלטה? מי נדרש לטעות גלויה, ומדוע על פני ההחלטה דווקא? השאלה היא אם נעשה כאן אי-צדק? אם הייתה כאן תדביב מסימכות

במובן הרחב של המושג חריגה מסימכות. אם כך יחגלה לי, אחזק גם אתמרב בהחלטה. זה פסקי-הדין הידוע בפרישת טודדלי⁸, כך אף באשר לשאלת סכרייה של אלמנה להינשא לאחר שבעלה נהרג במאונת ודכים. ההלכה הייתה כי במקום שיש לה לאלמנה סיכוי להינשא, מוכים מן היצרניים שהייתה וכאית להם לזלא אותם סיכויים להינשא, שהרי הפיצוי נקבע בשל אבדן התמיכה שבעלה המך בה כל עוד חי, ובהינשאה מחדש יחמךר בה ממזלא בעלה החדש, ומה טעם יש לפצותה בשל אבדן התמיכה כביכול? השופט ברונוויז טאטא הלכה זו הרוקן מעל פניו בקבעו, בצענו, כי הלכה זו פוגעת בכבודו של האדם. בכבודו של האלמנה⁹, והנה זה בית-המשפט המבונן באלמנה ודואה עליה אם אישה יפה היא, אם גברים יימשכו אליה, אם יש לה גוף יפה, אם היא חכמה, ואוראו קובע הוא אם יש לה סיכוי להינשא. פגיעה זו בכבוד האדם איש לא מילק מעל פניו. וכך קבע השופט ברונוויז כי אין מוכים מפיצויים שאלמנה וכאית להם בשל סיכוייהם להינשא בשות. כינם קודאים לכך כבוד האדם. והוא אף בתוקף-סמור: כבוד האדם והחירות. בימינו אלה לא היה עולה על הדעת לקבוע הלכה מעין זו של נכרי מפיצויים בשל הסיכוי להינשא שוב ולי משום כבוד האדם. ואולם השופט ברונוויז לא התמך על כל הוק אלא על שכל ישר, שכל פשוט, שכל של לאל-משפטן. והרי הוא לא היה משפטן, כפי שהעיד על עצמו. עור ביצת קולומבוס. ולוואי הייתי אני לא משפטן-כהן. כך יצד השופט ברונוויז הלכה מלא כלום. ממשי אלכיסיה.

8 כבי"ג 36/63 טודדלי ר' פקיד הבחירות לחירות והקולאיות, פ"ד יז 2503.
 9 ע"א 286/55 תלסברק ר' פישר, פ"ד יא 379.

ואי נוכח בפסקי-הדין שניתן בפרשת ארמא חברה בינלאומית בישראל בע"מ י' לרי"ג, בפסקי-דין זה אמר השופט ברונוויז וכך פשוט והוא עור ביצת קולומבוס. אדם קונה וכות בעלת חביעה בהתקיים שלושיה אלה במצטבר: אחד – נעשה מעשה בלתי חוקי; שניים – נגרם נזק; ושלישה – נתקיים קשר סיבתי בין המעשה לבין הנזק. למשפטנים שבימינו אומר כי דברים משונים אלה, דברים שהם כה מובנים מאלהים כביכול, הם מעין דנינו י' סטיינבנמן הישראלי, דן משפטן ידע כי וכדים אלה איש יצא מפיו של השופט ברנוויז הם אחת מאבני היסוד הישקיות של משפטנו לעניין יצירתה של אחריות במשפט, ובאותו עניין – בניוויזן. מעניין שבשלב מאוחר יותר הלכה זו של ארמא חברה בינלאומית בישראל בע"מ י' לרי"ג נלחנה לרי"ג בפדשה ג'דעני י' סילימאני¹⁰. בפדשה י'ד

ישב לרי"ג השופט לנדוי, לימים נשיא בית-המשפט העליון, השופט לנדוי היה שייך לאסכולה קונסרבטיבית יותר, אסכולה שבה צנעורים הצוערים עקב בצד אגודל, גם השופט לנדוי היה נשר. אבל נשד מסוג אחד, ולכן אמר כי ההלכה בעניין ארמא חברה בינלאומית בישראל בע"מ י' לרי עניינה בעצם כעוולה של הפרת חובה הקורק הידועה לכולנו, וכי כך יש להכניה. הניב על כך השופט ברונוויז, כאותו פסקי-דין, באמרו כי מעריך הוא את המאמץ שעשה השופט לנדוי לחת יסוד משפטי להילכת ארמא חברה בינלאומית בישראל בע"מ י' לרי במסגרת חובה הנויקין, אך הסיף כי לדעתו ההלכה יכולה לזרז בכניסה אחת עם העוולה של הפרת חובה הקורק.

אחרון, אנשי המשפט – שמה אומר אנשי המשפט של יום יום – בדרך הטבע נתפש טעף בהקף לייסר עליו עליה. השופט ברונוויז סבר, ככל הנראה, אחרת, המקדונית שבפרישת אדומה חברה בינלאומית בישראל בע"מ י' לרי היה עמנו ער עצם היום הזה. בומני נתקלתי בהילכת ארמא חברה בינלאומית בישראל בע"מ י' לרי והייתי בה את יצדתי אחת הדקטיסיות החשובות ביותר במשפט ישראלי, דוקטרינה שבימים מקובלת היא על הכול, והיא בודתו של המשפט הקונטננטלי. להבדיל מן המשפט האנגלי, שרדכו היא "מן הטעור לכות", דרכו של המשפט הקונטננטלי "מן הכוח לטעור": מקום שם הכוח שם הטעור. השופט ברונוויז נתן. מי שאינו משפטן אפשר תקשה להבין זאת. משפטן רבין את הדברים הישב היטב וידע את ההקדמות העצומה שהשופט ברונוויז קדם את המשפט. אלא שכנראה דן מי שאינו חכם משפטיים, כשופט ברונוויז, יכול להמציא את הכלל של "מן הכוח לטעור". את לא גוללנו כד. ולכן תהנה, ולימים שומחנה,

10 ע"א 140/53, פ"ד ט 1666.
 11 ע"א 416/58, פ"ד יב 916.

יחסו של השופט בדונן לעורכי־הדין היה יחס הוגן. הוא הקשיב בקשב רב קשב לטיעונים שהושמעו לפניו, והוא ירדן באיזן דוה, בסבלנות ובסובלנות לאין שיעור. הוא רגו אך לעתים דחיקות, אך מי שראה את השופט בדונן ריגו לא ישבח את המהות. עשן היה יוצא ממתדין. היה זה רגו של אמת. כאחת מסד קידבות, האף מתחיל להחריב, ויריעה הנה זה בא הנה זה בא. גם אני נהתייבתי ברזג מעין הן, והחיה של השופט בדונן כעס על עורכי־דין לא הישבה. אבל כשם שהיה קשה לענות כן היה נוה לדנות. היה זה הענו מיותר. להופיע לפני השופט בדונן. הוא היה שומע את טיעונין. היית מרגיש שהוא שומע. שהוא מנצל את השיעונים. לא פעם יצאני מלפני ויריי על דאשי. לפעמים הוא צדק ולפעמים, כמותן - כאשר הפסדתי - הוא לא צדק. אבל ההחשעה לפני הייתה תוניה לעצמה. נתתי כל אשר עורכי־דין מבקש מכיח משפט הוא שיימתן לו להשמיע את אשר יש לו להשמיע. בנחת ככבוד. אפסיד לטעו של דיין, זו צדה לעצמה: אונב לטפו של דיין, זו שמחה לעצמה. אבל אני דוצה שישמעו לי. והשופט בדונן היה שומע. שומע בסבלנות. ומכאן ההואה שהייתה להופיע לפניו. כך באשר לטיעון לפני השופט בדונן וכך באשר לקריאה בסקי־הדין שכתב. ראשית, מבחינת אחרים של פסקי־הדין. אורכס של אחרם פסקי־דין אני דומה בכלל לפסקי־דין של הויס. לא דק פסקי־דין של אלא פסקי־דין של שופטים אחרים גם הם. ופסקי־הדין של השופט בדונן הם פסקי־דין תכונים. פסקי־דין של כצת קולמובס.

השופט בדונן הוא עמו כל העת. בורכנו והכורך שהוא עמנו. הוא ממזיח ויטרווח של המשפט הישראלי דוהם, ולא פעם אני שואל את עצמי מה היה תושב השופט בדונן וכיצד היה מתלבט במקרה סבוך זה או אחר. הוא שאמדתי, הוא עמנו.

ברכותיי לשופט בדונן, בברכותיי לאלנה, בברכותיי לוייס, ברכותיי לנכדים ולכל המשפחה. עד 1.20.11, חודר דכה.

כך היא אף הילכה ברוסי, והיא ההלכה של שותפות בני זוג במשאבים. במקום שזוג חי בהתמורה - עמא נאפו: חי חיים כזוג סביל - אמוד וכיש בני הזוג להחליק שורה בשווה ביניהם. השופט בדונן לא המציא את הדקטוריה. הוא יכא אותה מאנגלה, מעטו של השופט דוינג, ואלים במדעש כדג הוא היה כדעת יחיר, ודבריו נתקבלו לזינם כהלכה המחייבת. בהכרזתו את השופט בדונן נובל לומר בבטחה כי היה קובע אותה הלכה ממילא גם לולא הילכה השופט דוינג. מי שהכיר את חיי המשפחה המהדדים של צבי בדונן ושל חנה אשתו, ואני הכרתי אותם מעט, ירע ואת היטב. אין ספק ברעתי שהשופט בדונן השליך מחיייו של לאלנה שקבע כמדעש כדג. שוויון בחיי הנישואין, ובפי שתייה במשפחתו כן בקבעת התלכה.

אני שהתחבבתי מעט בבית השופט בדונן, לא דאיתי חיי משפחה כאלה. חיים של הסנוניה, של שוויון, של הערכה ואהבה וכבוד הדדיים, חיים של שקט. היו אלו חיי נישואין יוצאי רוסן, לכן כאשר באו וטענו לפני כי הבלל הוא בעל הדכוש והאשה אין לה זכות ברכושן, לא הכיח השופט בדונן כיצד נקח לומר זאת כפי שכבוד אמרתו הוא לא המציא את השוויון, אבל אין ספק שהוא היה בא לכך מעצמו כיוון שהוא לא ירע אחת. והוא לא ירע אחת כיוון שהוא לא היה חכם משפטים. לו היה חכם משפטים אפשר שהוא לא היה מוצי להלכה זו מעצמו אם כי נתון להזינה שההלכה הייתה באה אלינו ביזם מן הימים. ביצה ועוד ביצה ועוד ביצה. וקולמובס.

אשר לפדוצוורה: כפי שכבר אמרנו, השופט בדונן לא היה גאורגיה הנדללים, ואנשי הפדוצוורה לא אהזו את פסקי־הדין שלו בנושאי פדוצוורה. זה משל מיטח המדום שספרתי לכם עליו. ובצר מיטח המדום המשל השופט בדונן את משל השמיכה שמושכים אותה מיסין רקר משומאל, מושכים אותה משומאל רקר מיסין, מושכים אותה משל, מעלה רקר כוגליים, מושכים אותה כטה רקר בראש. הפדוצוורה, כך אמר, היא משפט טפל, משפט נוספת למשפט המהותי, משורתה היא את גבירה המשפט המהותי, ואין היא גבדה למשפט המהותי. משפט מהותי עיקרו עשייה הצדק, ומאות טעם עצמו גם הפדוצוורה משורת היא של צדק, ואם במקרה זה או אחר, ומשפט זה או אחר, אין הפדוצוורה עושה צדק, נרע את דרכו ונולך אותה לצדק. וכך, בהחייקן באותו צדק ביד, קבע השופט בדונן הלכות בנושאי האדח נמיס שנקבעו בתקנות ועוד הלכות מסוגה. כפי שאמרת, פדוצוורה־לטיס לא אהבו להופיע לפני, והם ירע מדוע אין הם אהבים להופיע לפני. ועוד אין הם ירעו.

דברים שנשא אסף ברנזון לזכר סבו צבי ברנזון ז"ל*

ערב טוב, מכובדי, ערב טוב לחברי העמותה ולאורחיהם, למשנה לנשיא בדימוס השופט אליהו מצא, לנשיא בית המשפט העליון השופט גרוניס לשר המשפטים, פרופ' יעקב נאמן ולנשיא בית המשפט העליון בדימוס פרופ' אהרון ברק, על דברי הפתיחה החמים.

זכות גדולה נפלה בחלקי לשאת דברים בשם משפחת ברנזון בערב לזכרו של סבא צבי עליו השלום, שהלך לעולמו בשיבה טובה, בגיל 94, לפני כמעט 12 שנים.

ערב זה מחמם לנו, בני המשפחה, את הלב. חלפו כמעט 35 שנים מאז פרש השופט ברנזון מכס השיפוט והנה, גם בחלוף זמן כה רב, מצאה האגודה וכל החברים הנכבדים כאן להקדיש ערב לזכרו ועל כך אנו מודים לכם מאוד.

כשאני מסתכל סביבי באולם, אני רואה אנשים אשר בוודאי הכירו אישית את סבא צבי ואת אישיותו המיוחדת, מי מקרוב, ומי כשופט.

אחרים, התוודעו לפסיקתו המיוחדת, כסטודנטים או כמרצים ומשפטנים, אבל לא הכירו את האיש השקט,

* הדברים נישאו בערב לזכרו של השופט צבי ברנזון בכנס השנתי של העמותה למשפט ציבורי בים המלח ב - 20.12.12.

המופנם, אך בעל העוצמה הרוחנית, והנחישות האדירה למימוש חזון משפטי וצדק מעשי, במשפט הציבורי והפרטי, של מדינת חוק חדשה.

אני מבקש להזכיר ציוני דרך בחייו של סבא צבי שהם סיפור ישראלי מרתק:

* הוא דור שישי בארץ, שנולד למשפחה חרדית בצפת שבגליל בשנת 1907 עוד בזמן השילטון העותמאני. המשפחה גרה אז ברובע היהודי בעיר. העיר צפת הייתה אז עיר מעורבת וסבא ידע ערבית על בוריה.

* בגיל 3 עבר טקס "חלקה" על קבר שמעון בר-יוחאי במירון.

* בהיותו בן 8 בלבד, התייתם מאביו, ששמו היה חיים ברנזון, שנפטר ממחלת הטיפוס וקבור עד היום בבירות שבלבנון. לאחר מות אביו, גידלה את ילדי המשפחה אחותו הגדולה של סבי, רבקה ברנזון, עליה השלום, כיוון שאמו של סבא צבי נאלצה בבת אחת לשאת בעול הפרנסה של המשפחה כולה.

* עד גיל 12 למד ב"חדר" וגידל פאות.

* בגיל 14 החל ללמוד בקולג' הסקוטי בצפת, הצטיין בלמודי המתמטיקה והפך למורה בקולג'.

* הנציב הבריטי העליון העניק לו מילגת לימודים באנגליה והוא סיים לימודי מתמטיקה בגיסוס קולג בקימברידג'.

* במקביל, למד משפטים בלונדון ב - Lincoln-in

ובסיום הלימודים ניגש לבחינות והפך לבריסטר אנגלי.

* הוא חזר לא"י המנדטורית ובשנת 1935, עבר את

בחינות ההסמכה לעריכת דין ועבד כעו"ד במשרדו של

עו"ד זמורה, לימים, נשיא בית-המשפט העליון.

* בעבודתו במשרדו של עו"ד זמורה, התוודע לדוד רמז

ולגולדה מאיר והוצע לו לשמש כיועץ המשפטי של

ההסתדרות הכללית, תפקיד בו שימש בשנים 1937 -

1949.

* בשנת 1948, ערב ההכרזה על הקמת המדינה, הוא

ניסח, לבקשת דוד בן גוריון, את טיוטת מגילת

העצמאות.

* בשנת 1949, מונה למנכ"ל משרד העבודה.

* בשנת 1953 מונה לכהונת שופט בבית המשפט העליון,

וכיהן כשופט בבית-המשפט העליון במשך 24 שנים,

עד לפרישתו בשנת 1977.

* כשפרש ב - 1977 שימש כיו"ר הראשון של המוסד

לבוררות מוסכמת בשירותים הציבוריים עד כמעט

מלאת לו 86 שנה והשלים עשייה של עשרות שנים.

כילד וכמשפחה הוא לא היה בעינינו שופט אלא פשוט סבא צבי, אולם אני בטוח שאורח חייו הייחודי של סבא צבי היה חלק בלתי נפרד מעבודתו המקצועית.

סבא צבי וסבתא חנה הקדימו את זמנם. כבר לפני עשרות שנים, הרבה לפני שבעת המודרנית הזו מטיפים לאורח חיים בריא, הם כבר סיגלו לעצמם אורח חיים טבעוני ואחר כך צמחוני. בשונה מרבים אחרים, הם חיו חיי צניעות, חסכנות ואף סגפנות ועסקו שנים רבות, מדי יום ביומו, במדיטציה ובתרגילי יוגה קשים.

סבא צבי היה אדם מופנם ותמציתי, מקצר בדיבור וממעט להביע רגשות כלפי חוץ. למרות זאת, כמשפחה, לא חסרנו אהבה ממנו. אדרבא, אישיותו המופלאה והאנושית הייתה מלאה רגש ואהבה וגדושה עוצמה רוחנית. הוא הקנה לכל משפחתו תחושת שלמות, יציבות וחוסן פנימי. החינוך אצל סבא צבי היה פשוט: במעשה ולא בדיבור.

סבא צבי לא דיבר אתנו במישרין על המושגים אהבה וטוב לב. זו הייתה דרך חייו הטבעית והאנושית ביחסיו עם כל הבריות ובראש ובראשונה עם בני משפחתו. סבא צבי שימש לנו דוגמא אישית כל חייו. הוא טיפל במסירות אין קץ באמו האלמנה, חיה ברנזון, עליה השלום והמשיך לפקוד את

קברה בצפת במשך עשרות שנים לאחר שנפטרה. הוא אהב את סבתא חנה ז"ל, ונהג בה באהבה, בחיבה, בשוויון ובכבוד כל עשרות שנות נישואיהם, וכך הוא נהג עם כל בני המשפחה.

באשר לנו, הילדים והנכדים, דבק סבא צבי באי התערבות בחופש הרצון של כל בן וכל נכד לבחור לו בעצמו את דרכו בחייו ואף לשנות את בחירתו, תמיד תוך עידוד, עזרה, עיצה טובה ותמיכה.

בהיבט האישי, לימים, לאחר שבגרתי, למדתי משפטים ואני עוסק בעריכת דין וכך התוודעתי גם לפועלו המקצועי של סבא צבי, כשופט ולפסקי הדין הקצרים והתמציתיים שכתב.

בחיי המקצועיים כעורך דין אני מבקש ליישם מסבא צבי שני דברים עיקריים: לכתוב או לטעון בקיצור ובאופן ענייני ומקצועי ולכן אסיים כאן בדברי תודה לאגודה למשפט ציבורי, לחברי האגודה, ובמיוחד תודה רבה:

לשופטים יצחק זמיר, מישאל חשין והנשיא אהרון ברק, שהפצירו והצליחו לגרום לסבא צבי עוד בשנת 1994 לכתוב את ספר ברנזון הראשון.

לנשיא ברק, שביקר את סבא צבי בביתו במשך שנים ארוכות
ויצר אתו קשר מיוחד ואף ערך, ביחד עם אבי, את שלושת
הכרכים של ספר ברנזון המהווים חלק ממפעל ההנצחה של
מורשתו של סבא צבי.

לשופט מישאל חשין שנשא דברים לכבודו של סבא צבי
ודבריו לגבי "ביצת קולומבוס".

תודה רבה

תוכנית הכנס השנתי 2012

מלון דניאל, ים המלח, 20-22 בדצמבר 2012

יום חמישי, 20 בדצמבר 2012

14:00 – 17:00 הרשמה וקבלת פנים

17:00 – 18:00 קוקטייל פתיחה

18:00 – 19:15 מושב פתיחה

מוקדש לזכרו של השופט צבי ברנזון ז"ל

יושב-ראש: המשנה לנשיא (בדימוס) אליהו מצא, נשיא העמותה
 משתתפים: השופט אשר גרוניס, נשיא בית-המשפט העליון
 פרופ' יעקב נאמן, שר המשפטים
 הנשיא (בדימוס) אהרן ברק, בית-המשפט העליון
 עו"ד אסף ברנזון

19:15 – 20:30 ארוחת ערב חגיגית

20:45 – 21:30 טקס ההענקה של פרסי גורני למשפט ציבורי

יושב-ראש: פרופ' אריאל בנדור, יושב-ראש העמותה

דברים: המשנה לנשיא (בדימוס) תיאודור אור, יושב-ראש

ועדת השופטים של פרס גורני

נציג מקבלי הפרס

21:30 – 22:30 הרצאה: היחס בין בתי-משפט מדינתיים לבתי-

משפט בינלאומיים

מרצה: פרופ' יוסף ויילר, אוניברסיטת ניו-יורק

יום שישי, 21 בדצמבר 2012

07:30 – 09:15 ארוחת בוקר

09:30 – 11:00 לקראת חוק-יסוד: החקיקה

יו"ר ומרצה: השופט סלים גזבראן, בית-המשפט העליון

משתתפים: עו"ד איל ינון, היועץ המשפטי לכנסת

ד"ר הלל סומר, המרכז הבינתחומי הרצליה

פרופ' גדעון ספיר, אוניברסיטת בר-אילן

פרופ' מרדכי קרמיניצר, המכון הישראלי לדמוקרטיה

והאוניברסיטה העברית בירושלים

11:00 – 11:15 הפסקת קפה

11:15 – 13:00 החובה לשרת בצבא או בשירות אזרחי

יושבת-ראש: השופטת (בדימוס) דליה דורנה, בית-המשפט העליון

משתתפים: עו"ד איתי בן-חורין, חבר הנהלת הפורום לשוויון בנטל

פרופ' יפה זילברשץ, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר ראיף זריק, המרכז האקדמי כרמל

השופט (בדימוס) צבי טל, בית-המשפט העליון

עו"ד יצחק שינפלד, אגודת ישראל

13:15 – 13:45 ישיבת הוועד המנהל של העמותה

13:45 – 14:15 אסיפה כללית שנתיית של חברי העמותה

18:00 – 19:00 הרצאה: הביטחון הלאומי של ישראל -

סוגיות אקטואליות

אלוף (מיל') עמוס ידלין, ראש המכון

למחקרי ביטחון לאומי, לשעבר ראש אמ"ן

19:15 – 20:30 ארוחת ערב חגיגית

20:45 – 22:30 שולחן עגול – ניהול הרשות השופטת

מנחה: מר משה גורלי, כלכליסט

משתתפים: השופטת ד"ר מיכל אגמון-גונן, בית-המשפט

המחוזי בתל-אביב

השופט (בדימוס) משה גל, לשעבר מנהל בתי-המשפט

השופט (בדימוס) פרופ' יצחק זמיר, בית-המשפט העליון

עו"ד ברוך כצמן, הרצוג, פוקס, נאמן ושות'

עו"ד ארנה לין, ארנה לין ושות'

יום שבת, 22 בדצמבר 2012

07:30 – 09:45 ארוחת בוקר

10:00 – 11:00 התפתחויות במשפט הציבורי

יו"ר ומנכ"ח: השופט חנן מלצר, בית-המשפט העליון

הרצאה: פרופ' אריאל בנדור, אוניברסיטת בר-אילן

11:00 – 11:15 הפסקת קפה

11:15 – 12:45 הגירה וכניסה לישראל – איחוד משפחות,

עובדים זרים ופליטים

יושב-ראש: ד"ר מוחמד ותד, המכללה האקדמית צפת

משתתפים: ח"כ זהבה גלאון, יושבת-ראש מרצ, הכנסת

ד"ר יעזר הנדל, יו"ר המכון לאסטרטגיה ציונית

עו"ד תעתי מיטל, מנכ"לית מוקד סיוע לעובדים זרים

פרופ' ארנון סופר, אוניברסיטת חיפה

13:00 – 14:30 ארוחת צהריים

* התוכנית כפופה לשינויים.

כנס פורה ומהנה